

FÜLEP LAJOS (1885-1970)

http://hu.wikipedia.org/wiki/Fülep_Lajos

A MAGYARSÁG PUSZTULÁSA

http://www.boldogsag.net/index.php?option=com_content&view=article&id=988:fuelep-lajos-a-magyarsag-pusztulasa-&catid=457:magyarsagunk&Itemid=190

FÜLEP Lajos

művészetfilozófus, művészettörténész, református lelkész
Budapest, 1885. január 23. - Budapest, 1970. október 7.

Népiskolai és középiskolai tanulmányait Nagybecskerekén végezte. Az érettségi után Budapestre került, ahol előbb nyomdai korrektor volt, majd a Hazánk (1904–1905) és Az Ország (1905–1906) c. konzervatív napilap munkatársaként baloldali és liberális lapokban is dolgozott. Kora akadémikus művészetét élesen támadó irodalmi, képzőművészeti és színházi kritikái, cikkei a Népszavában, a Magyar Szemlében, A Hétben, a Szerdában jelentek meg, s hamarosan jó nevet szerzett magának. Elsők között ismerte fel Ady jelentőségét, 1906-ban ujjongva köszöntötte az Új verseket. A költőhöz fűződő barátságáról időskori esszéjében, az Ady Endre éjszakája és éjszakáiban (1969) vallott. A századelő legtöbb értelmiségijéhez hasonlóan az ő életében is fontos szerepet játszott két párizsi (1904, 1906) útja, megismerte Cézanne, Gauguin művészetét. Élete sorsfordító eseményei azonban Firenzében játszódtak le, ahol kisebb megszakításokkal 1907–1913 között állami ösztöndíjjal élt. Barátságot kötött a firenzei Biblioteca Filosofica körül csoportosuló filozófusokkal, írókkal, G. Papinivel, G. Amendolával, P. Marucchi-val stb. Felfedezte magának Giotto, Dante művészetét, s az egy-két éve még anarchista eszmékkel kacérkodó Fülep Assisi Szent Ferenc, Sienai Szent Katalin és más középkori misztikusok hatására megtért. 1911-ben Hevesi Sándorral és Lukács Györggyel Firenzéből szerkesztette a Budapesten megjelent A szellemet, az anyagi okokból csak két számot megért filozófiai folyóiratot. 1910-ben lefordította és nagyszabású bevezető tanulmánnyal látta el Nietzsche A tragédia eredete c. művét. 1912-ben doktorált a Budapesti Tudományegyetemen művészettörténetből, filozófiából, olasz nyelv és irodalomból. Disszertációnak a B. Croce impresszionista esztétikájával vitatkozó, Az emlékezés a művészi alkotásban c. tanulmányát nyújtotta be. 1913-ban Rómába költözött. 1914-ben hazatért, és a

főváros szolgálatába lépett, a szociálpolitikai ügyosztály művészeti referenseként helyezkedett el. Egyidejűleg középiskolában is tanított. Tolnay Károly (Charles de Tolnay), világhírré szert tett középiskolai tanítványa, mindig hálával emlékezett a művészettörténész pályán őt elindító tanárára. 1916-ban beiratkozott a református Teológiai Akadémiára, 1918-ban lelkészi képesítést szerzett, és vidékre készült. 1916-ban írta legnagyobb hatású, szellemtudományi alapozottságú művét, a könyv alakban 1923-ban megjelent Magyar Művészetet. Alaptétele szerint jelentős műalkotás csak egyedi és egyetemes korrelációjából születhet. Kodállal, Bartókkal, Babitscsal egyidejűleg kísérelte meg meghatározni a magyar művészet egyedi vonásait. 1917-ben A nemzeti elem szerepe a művészetben címmel előadássorozatot tartott a Szellemi Tudományok Szabadiskoláján. Eljárt az iskola szellemi háttérét biztosító, Lukács György és Balázs Béla körül szerveződött Vasárnapi Körbe is. 1918-ban felszólalt a Társadalomtudományi Társaság Progresszív és konzervatív idealizmus vitáján. Az őszirózsás forradalom után a Károlyi-kormány diplomáciai szolgálatába lépett: a Fiumében rekedt magyar tisztviselők ügyét rendezte. A Károlyi-kormány felterjesztette egyetemi tanárnak, de csak 1919 májusában nevezték ki a Budapesti Tudományegyetem olasz nyelvi és irodalmi tanszéke professzorának. 1919 végén a Nyugatban megjelent tanulmányában ízekre szedte Szabó Dezső Az elsodort falu c. regényét. A Tanácsköztársaság bukása után igazolták, és a Külügyminisztérium szolgálatában Olaszországban politikai lapot szerkesztett. 1920-ban teljesült hőn óhajtott vágya: falura költözött, hogy református lelkészként a nép között megkezdje evangelizációs küldetését. Állomáshelyei: Medina (1920–1921), Dombóvár (1921–1922), Baja (1922–1927), Zengővárkony (1927–1947). 1923-ban az Ars Unaban jelent meg Művészet és világnézet c. tanulmánya. 1929-től cikkek sorában foglalkozott a dunántúli magyarság pusztulásával. Döntő szerepe volt benne, hogy Illyés Gyula, Kodolányi János, Bajcsy-Zsilinszky Endre rádöbbenek az egykezés veszélyeire, s az ország közvéleménye elé tárták a helyzetet. Nehéz anyagi viszonyait átmenetileg enyhítette, hogy 1930-ban megkapta a Baumgarten-díjat. Az 1930-as években a pécsi egyetemen magántanár, művészetfilozófiát, esztétikát, olasz irodalmat oktatott. Itt kezdődött élethosszig tartó barátsága Weöres Sándorral. 1934-ben Gulyás Pállal és Németh Lászlóval megindította a Választ, amelynek nyitó cikke Fülep Nemzeti öncélúság c. tanulmánya. A szerkesztőségből hamarosan kivált, mert úgy érezte, hogy a folyóiratban a magyar sorskérdések helyett a szépirodalom került előtérbe. 1944-ben jelent meg Célszerűség és művészet az építészetben c. tanulmánya. 1946-ban kinevezték a budapesti egyetem olasz tanszékére, 1947-ben a fővárosba költözött, az Eötvös Collegium tanára lett. A kommunista kultúrpolitikához nem volt hajlandó idomulni, társadalmi megbecsültsége mégis ekkor ért a csúcsára. Meglett kora, óriási tudásából és hajlíthatatlan jelleméből fakadó tekintélye, a kommunista rendszer vezető funkcionáriusaivá lett ismerősei, főként Lukács György, néminemű védeltséget biztosítottak neki. Korábbi korszakalkotó tanulmányaihoz fogható művet már nem fejezett be, a tudományszervezés és a tanítás vitte el idejét. 1951-től 1961-es nyugdíjazásáig a művészettörténeti tanszéket vezette. Főszerkesztője volt a Művészettörténeti Értesítőnek (1953–1961) és az Acta Historiae Artiumnak (1954–1961). Szerkesztette A magyarországi művészet története I–II. c., több kiadást megért összefoglaló munkát. Elindította a Magyarország műemléki topográfiája sorozatot, 1953–1960 között az MTA Művészettörténeti Főbizottsága elnöke volt. 1948-ban az MTA levelező tagjává választották. 1950-es akadémiai székfoglaló előadásában, A magyar művészettörténelem feladatában visszatért a Magyar Művészet problémájához: tisztázni kell, hogy mi a magyar és mi a magyarországi művészet. Munkásságáért 1955-ben Munka érdemrenddel, 1957-ben Kossuth-díjjal tüntették ki. Nyugdíjas éveiben főként élete főművének szánt, csonkán maradt

művészetfilozófiáján dolgozott. Az 1960-as években minden követ megmozgatott, hogy Csontváry –, akit Cézanne mellett a XX. század legnagyobb festőjének tartott – hányatott sorsú képei méltó és biztonságos helyre kerüljenek. Öreg napjaiban hűséges tanítványai körében érezte magát a legjobban.

Főbb művei

- Magyar művészet, 1923
- A művészet forradalmától a nagy forradalomig. Cikkek, tanulmányok, 1974 [függeléke: összeáll. TÍMÁR Á.: ~ 1902–1919 között megjelent műveinek bibliográfiája]
- Művészet és világnézet. Cikkek, tanulmányok 1920–1970, 1976 [függeléke: összeáll. TÍMÁR Á.: ~ 1920–1970 között megjelent műveinek bibliográfiája]
- Egybegyűjtött írások I. Cikkek, tanulmányok 1902–1908, 1988 • Egybegyűjtött írások II. Cikkek, tanulmányok 1909–1916, 1995 • Egybegyűjtött írások III. Cikkek, tanulmányok 1917–1930, 1998 szerk. TÍMÁR Árpád
- ~ levelezése I. 1904–1919, 1990 • ~ levelezése II. 1920–1930, 1992 • ~ levelezése III. 1931–1938, 1995 • ~ levelezése IV. 1939–1944, 1998. [F. CSANAK D. teszi közzé]

Irodalom

LAKATOS K.: Arcképvázlat ~ról, Valóság, 1964/10.

LŐRINCZ E.: ~, Alföld, 1967/2.

PERNECZKY G.: Egy magyar művészetfilozófus. Vázlat a nyolcvanöt esztendő ~ról, Magyar Filozófiai Szemle, 1970/3–4.

VEKERDI L.: A fiatal ~, Valóság, 1974/4.

NÉMETH L.: ~, Literatura, 1974/4.

~ emlékkönyv, Cikkek, tanulmányok ~ életéről és munkásságáról, 1985

Tudományos ülésszak ~ születésének századik évfordulójára, Pécs, 1986

FODOR A.: Ezer este ~sal, 1–2, 1986

BABUS A.: Miért választotta ~ a magyar falut a világvárosok helyett? Kortárs, 1990/2.

(Babus Antal)